

Justícia engega la campanya de conscienciació “Tancar el dol”, adreçada als familiars de víctimes i desapareguts durant la Guerra Civil i el franquisme

written by David Folch | 14 de setembre de 2022

El Departament de Justícia presenta la campanya de conscienciació “Tancar el dol”, dirigida a totes aquelles persones que vulguin buscar algun familiar desaparegut durant la Guerra Civil o el franquisme. L’objectiu de la campanya és donar a conèixer les eines i els recursos dels què disposa el Departament, a través de la Direcció General de Memòria Democràtica, per reparar la memòria i ajudar les famílies afectades a tancar el dol.

La campanya busca esdevenir una convocatòria perquè, d’una banda, els ciutadans inscrivin els familiars no localitzats al Cens de persones desaparegudes i, de l’altra, facilitin mostres d’ADN per incloure-les al Programa d’identificació genètica. Tot i que fins ara s’han aconseguit resultats significatius i concrets, com el fet de disposar de 2.774 perfils genètics i d’haver identificat, des de 2016, un total de 18 víctimes de la Guerra Civil i el franquisme enterrades en fosses, encara romanen moltes víctimes per identificar, en tant que la xifra de persones inhumades és al voltant de 20.000.

Tancar el dol suposa dignificar la memòria de les víctimes i reparar el dolor de les famílies, les quals no només van patir la pèrdua, sinó que mai no van tenir un cos per plorar i per

enterrar que els ajudés en el procés.

Pel que fa a la distribució, s'enviaran díptics i cartells als diferents espais de memòria que té la Generalitat arreu del territori català i, paral·lelament, es promouran anuncis a la premsa escrita, digital, a la ràdio, a la televisió i a les xarxes socials, que es difondran amb el *hashtag* #tancareldol. L'anunci principal de la campanya es pot veure al canal de Youtube del Departament de Justícia mitjançant l'enllaç següent: <https://www.youtube.com/watch?v=fzIhRqFZlGc>.

La presentació de la campanya coincideix, a més, amb l'estrena del nou *document* de TV3 *Quanta guerra!*, de divulgació històrica sobre la Guerra Civil, en què ha col·laborat el Departament de Justícia.

La família protagonista de la campanya

Amb la voluntat de conscienciar el màxim nombre de persones possible, l'epicentre de la campanya segueix la història real de la família de Josep Sans Cabot, membre de l'exèrcit republicà mort al front de l'Ebre l'any 1938, les restes del qual es van localitzar a Corbera d'Ebre (Terra Alta). Avui, la filla d'en Josep, la Rosa, i la seva neta, la Lurdes, són les protagonistes de la campanya "Tancar el dol", ja que representen un testimoni extraordinari del fet que suposa recuperar les restes d'un familiar desaparegut durant dècades gràcies a la inversió en polítiques públiques de memòria democràtica.

Josep Sans Cabot va néixer a Sant Andreu de Llavaneres (Maresme) l'abril de 1908. Als trenta anys, va ser cridat a files i es va sumar a l'exèrcit republicà. Estava casat i tenia una filla, la Rosa, de tres mesos d'edat.

En Josep va ser enviat al front de l'Ebre el mes de febrer de 1938 i va desaparèixer el mes de setembre. La darrera carta que li havia enviat la seva dona li va ser retornada el 16 de setembre de 1938. Segons figura en un document del Jutjat de

Pau de Sant Andreu de Llavaneres, va morir el 9 de setembre, tot i que la data exacta no s'ha pogut confirmar.

El seu cos es va localitzar en una intervenció arqueològica, arran del pas d'una rasa d'intersecció del molí C16 i la subestació de Vilalba dels Arcs (Terra Alta), entre desembre de 2009 i gener de 2010. El punt on es van trobar les despulles era un forat causat per un projectil. Fruit d'aquella intervenció es van recuperar les restes de quatre persones mortes durant la batalla de l'Ebre.

La família d'en Josep el va inscriure al Cens de persones desaparegudes el 24 d'octubre de 2010, i la seva filla Rosa es va adherir al Programa d'identificació genètica el gener de 2017, fet que n'ha permès la identificació positiva.

El 13 de novembre de 2021, la consellera de Justícia, Lourdes Ciuró i Buldó, va presidir l'acte de lliurament de les restes d'aquest soldat republicà a la seva família, al cementiri de Sant Andreu de Llavaneres. Durant l'acte, Ciuró va afirmar que **"és de justícia històrica que el govern de Catalunya ajudi les famílies a tancar el dol"**.

Programa d'identificació genètica

El Programa d'identificació genètica de les persones desaparegudes durant la Guerra Civil i la dictadura franquista és una iniciativa coordinada i impulsada per la Direcció General de Memòria Democràtica del Departament de Justícia en col·laboració amb el Departament de Salut, a través de l'Hospital Universitari Vall d'Hebron.

Vigent des de 2016, el Programa és una mostra del compromís que el Govern de la Generalitat té amb la recerca i la identificació de les persones desaparegudes i el retorn de la dignitat a aquestes persones i a les seves famílies.

El Programa permet crear dues bases de dades: d'una banda, classifica els perfils genètics dels familiars de desapareguts

durant la Guerra Civil i la dictadura franquista; de l'altra classifica els perfils genètics extrets de les restes humanes de persones inhumades mitjançant el Pla de fosses.

L'extracció de la mostra genètica és gratuïta per a tots els sol·licitants; consisteix en un frotis bucal, un procediment indolor i ràpid que es pot dur a terme al Laboratori Genètic de l'Hospital Universitari Vall d'Hebron o bé mitjançant un kit que s'envia per correu postal.

El creuament de la informació d'ambdues bases de dades fa possible establir relacions de parentiu i, per tant, determinar identifications personals. Cal tenir en compte, doncs, que l'ADN del familiar més pròxim a la persona desapareguda permet disposar de més possibilitats d'èxit per identificar les restes trobades a les fosses de la Guerra Civil i la dictadura franquista. Gràcies al Programa, fins a dia d'avui, s'han pogut identificar i retornar a les famílies els cossos de 18 individus desapareguts.

Cens de persones desaparegudes

Actualment hi ha 6.367 persones inscrites al Cens de persones desaparegudes i s'han pogut enviar 3.794 respostes a familiars amb informació sobre la persona en qüestió. Això és possible gràcies al procés de documentació i d'investigació permanent que inicia la Direcció General de Memòria Democràtica quan s'inscriu un nou cas de persona desapareguda o bé quan es localitzen unes restes. La finalitat és sempre determinar o afinar la possible identitat de les restes recuperades o localitzar el possible lloc d'inhumació d'una persona desapareguda.

La cerca que posa en marxa la Direcció General se centra en arxius i bases de dades i, d'acord amb la informació proporcionada per la família, persegueix trobar un rastre sobre la persona desapareguda, especialment pel que fa al lloc de la mort, la possible data de defunció o la unitat militar

d'adscripció.

En cas de trobar aquesta primera informació, l'equip d'historiadors intenta situar la persona en una possible localització en el moment de la desaparició, resseguint els moviments de la seva unitat militar, segons la informació dels diferents fronts. El fruit d'aquesta investigació permet acotar les possibles fosses on se'n podrien trobar les restes, d'acord amb la informació que conté el Mapa de fosses de la Generalitat de Catalunya.

Si la documentació permet establir la possibilitat que les restes de la persona desapareguda ja hagin estat exhumades d'alguna de les fosses intervingudes i, per tant, que estiguin sota la custòdia de la Direcció General, es duen a terme els encreuaments genètics entre la mostra familiar i les restes recuperades.

Aquest procés és clau ja que, a més de la coincidència genètica, també és necessari que concordi tota la informació aportada per la resta de professionals implicats en el procés: arqueòlegs, historiadors, forenses i antropòlegs, i també amb la informació de què disposin les famílies.